

Poleg razvojne slike mestnega obzidja in njegove neposredne sosesčine od konca XVIII. stoletja, torej od padca obzidja do svetovne vojne, je podal Schlosser tudi topografijo in kroniko mariborskih mestnih utrdb z njih tehničnim opisom od najstarejših dob do porušitve (Die Befestigungen Maribors und deren Geschichte, oziroma Maribor als Festung, 30. jul., 6. avg., 10., 17., 24. sept., 8., 15. okt. in 26. nov. 1939). Tako je došel nazaj v predzgodovino in prvič pri nas lokaliziral vsa podravska gradišča (Anfänge des Befestigungswesens auf dem Boden der Umgebung Maribors, 25. jun. in 9. jul. 1939) ter zanimivo rekonstruiral najstarejšo mariborsko utrdbo kot istovrstno gradišče pod Limbušem (Vom Ringwall Limbuš zur Festung Maribor, 16. jul. 1939).

S temi izrazito gradbenozgodovinskimi in posestnimi poročili v neposredni zvezi so prispevki o predmestnem okolju današnje Cvetlične ulice (Grätzer Vorstadt, 7. in 21. nov., 8. in 12. dec. 1937), kjer izhaja Schlosser iz študija ledinskih imen, ki so mu važen vir tudi za najstarejšo zgodovino utrdb, zlasti v mariborski okolici. Vzporedno je podal topografska razdejanja Maribora po potresu 1348 (1348 wird Maribor durch Erdbeben zerstört, 21. maja 1939) in po požaru 1648 (Stadt Maribor abgebrannt, 13. febr. 1938). Od ostalih člankov zasluži omembo objava Puffove rokopisne beležke o najdbah novecev v mariborski okolici 1852 (Aus einer Handschrift Dr. R. C. Puffs, 16. jan. 1938): Novec Nerona (najden na koruznem polju v Studencih), bronast rimski cesarski novec (v vinogradu nad Svečino), 3 barbarski keltski novci (v vinogradih med Kamnico in Sv. Petrom) ter 60 brakteatov Otokarja II., katere so našli pri gradnji hiše mizarja Schmidla v današnji Strmi ulici. Franjo Baš.

VODOVNIK JURIJ. Tega zanimivega ljudskega pevca s Pohorja so se v zadnjem času spomnili France Črnc v Slov. domu 4. januarja 1939 (z nepodpisanim člankom »Osemdesetletnica smrti Jurija Vodovnika«), dr. Franc Mišič (Dr. Frami) v dnevniku Mariborer Zeitung 9. apr. 1939 (»Des Bachernpoeten Jur Vodovnik Autobiographie« — s prevodom Vodovnikove avtobiografske pesmi) in Drago Bajt v Jutru 14. aprila 1939 (»Tam, kjer bridka arnika dehti...«). Bajtov članek je v glavnem posnet po Mišičevem, pa tudi Črnc in Mišič obnavljata po večini samo že od drugod znane podatke. Novo je morda v Črncem članku zanimivo, dasi nekoliko nejasno sporočilo, kako je Vodovnik pri »komponiranju« svojih pesmi skušal posnemati ritem valujoče vode, v Mišičevem pa navedbe o Vodovnikovih rokopisnih zbirkah, zlasti to, da je na svojih potih in romanjih iz svoje zbirke oddajal posamezne pesmi za denar ali pijačo. Ali je bilo to res, bo seveda težko izpričati. Sodobno poročilo, ki o njegovi zanesljivosti nimamo vzroka dvomiti, pravi (v Novicah 1854, 304), da Vodovnik, ko »po Pohorji berači, nosi koš brez dna, v znamenje, da noče veči milošnje, kakor tolikšne, ki mu je za vsakdanji živež potrebna«. To kaže človeka duhá, človeka, ki gmotnim dobrinam ni dajal posebne cene, vsaj ne prvenstva.

Mimogrede omenja Vodovnika dr. Franc Mišič tudi v članku »Die Herren von Lindeck« (Mariborer Zeitung 4. junija 1939), kjer v svobodnem prevodu objavlja njegovo pesem »Od Landškega grada«.

Vsekakor bi Vodovnik zaslužil, da se njegove pesmi, kolikor jih je še mogoče zbrati, izdajo, kakor to Črnc v svojem članku napoveduje. Želeti pa je, da se pridedi izdaja z zadostno kritičnostjo in se tudi opremi s primernim uvodom in potrebnimi pojasnili. Zlasti bo treba paznje pri izbiri pesmi, ker se nekatere pripisujejo Vodovniku po krivem (n. pr. »Pokopač«, ki je v Drobtincah 1862, 264 označen kot Šrolov), pa tudi pri redakciji besedila, ker se je v skoraj stoletnem ustnem izročilu prvotna oblika marsikje skvarila in zabrisala, deloma tudi okrnila. V zvezi s tem bo tudi potrebno, da se pesmi vsebinsko in metrično analizirajo ter določi Vodovnikovo mesto v okviru naše ljudske pesmi. Morda nam prinese tako izdajo 150-letnica pevčevega rojstva, ki bo čez dve leti?

J. Glaser.

MRAVLJINJAKI NA POHORJU. V Našem rodu 1939/40, 50—52 je Anton Ingolič v članku »Nabiranci mravljinih jajc« opisal pohorskega mravljinjaka, kakor ga je neke pod Klopnim vrhom imel priliko opazovati pri njegovem poslu: kako nabira mravljinja

jajca (bube) in jih suši, da jih potem proda kot ptičjo krmo. Glavno njegovo delo je v tem, da jajca, ki zanj edina prihajajo v poštev, loči od mravelj in igličevja. Deloma stori to že na licu mesta, ko jih s kuhalnico zajame iz mravljišča in jih preseje z rešetom. Na pripravnem prostoru, kamor jih, spravljeni v vrečo, znosi v košu, jih nato nasiplje na otoček, ki ga ima nalašč za to napravljenega sredi kake tekoče vode. Na otek zasadi smrekovih vej, pod katere mu mravlje znosijo jajca kot v novo mravljišče. Od tam jih zvedlje na ogreto plahoto, kjer mravlje s pomočjo cunje odstrani in strese nazaj v gozd, jajca pa primerno posuši.

Posel — ki je prepovedan — je mogoče opravljati samo preko poletja, torej samo za postranski zaslužek. Danes naletimo na kakega mravljinjaka le še izjemoma, svoj čas pa jih je bilo najti baje po vsem Pohorju in tudi po sosednem ozemlju (n. pr. pred vojno v Hudem kotu nad Ribnico, med Št. Danijelom in Strojno, po vojni nad bistriško grabo pod Sv. Jernejem nad Muto). Sam se spominjam starega mravljinjaka iz početka stoletja, ki je imel svojo postojanko pičle pol ure pod Arehom, v smeri proti Rušam, v Robnikovem (po domače Čandrovem) gozdu; kraj se še danes imenuje »pri mravljinji bajti«. Doma je bil s hoškega Pohorja, kjer je bil lastnik stop za phanje, vendar je prihajal nabirat mravljinja jajca redno vsako poletje, dokler ni med svetovno vojno umrl. Posestniku bajte, v kateri je v tem času stanoval, je dajal za vsako sezono po en mernik prosene kaše. Kolikor se še spominjam tehnike njegovega dela in kolikor mi je poizvedel o tem g. Davorin Lesjak v Rušah še od drugih očitvidcev (za kar se vsem najlepše zahvaljujem), se je v bistvu strinjala s tem, kakor je to izumirajočo narodopisno zanimivost naših gozdov v navedenem članku opisal Ingolič. Dopolnjujem njegov opis samo z nekaterimi podrobnostmi, ki so ali nove ali deloma drugačne. Otoček, ki se ga je mravljinjak pri svojem poslu posluževal, je imel 1½ do 2 m premera; vanj je v sredi napravil kakih 25 cm globoko in 30 cm široko jamico ter jo rahlo pokril z vejicami. Ko je mravlje zasipal na otek (delal je to samo ob sončnem vremenu), so znosile jajca v jamico pod vejevje, da jih skrijejo. Čez vse je vrgel vrečo in mravlje, čim so zlezele na njo, strel v gozd; to je ponavljal, dokler je bilo potrebno. Jajca je nato posušil na soncu.

Janko Glaser.

Društveni glasnik.

Muzejsko društvo v Ptujju.

Redni letni občni zbor MDP se je vršil v sredo, 29. marca 1939 ob 17. uri v refektoriju mestnega Ferkovega muzeja v Ptujju.

Predsednik dr. Josip Komljanec je ugotovil sklepčnost in pozdravil v kratkem nagovoru vse navzoče. Poudarjal je potrebo, da se pripravljala dela za vinarški muzej čimprej zaključijo. Pridobiti je predvsem javnost in oblasti za novo ustanovo, ki bi se kot samostojen oddelek priključila sedanjemu muzeju. Treba bo tudi zbrati zadevno gradivo med ljudstvom, da se ohranijo tudi narodopisne posebnosti naše vinorodne okolice, predvsem Haloz in Slovenskih gor.

Poročilo o društvenem delu je podal tajnik A. Smodič. Kakor vsa leta je muzej pridobil nekaj rimskih najdb iz velikega rimskega grobišča na Zg. Hajdini. Pomembne so žare razne oblike in velikosti, vrči, lončki, sklede, 3 oljenke s pečatom FORTIS, dalje dve veliki noriško-panonski kmetijski fibuli in ostanki tretje, razno lepotično okovje iz brona, gumbi, igle itd. Vsako leto se na tem mestu mnogo rimskih najdb uniči pri kopanju gramoza in društvo bo moralo skrbeti, da se čimprej začne s sistematskim izkopavanjem antične nekropole.

Univ. prof. dr. B. Saria je nadaljeval svoja raziskavanja rimskega vodovoda v bližini